

De laatste vlucht van Edgar Dickerson

Koen Goeminne en Pieterjan Vinck

Inleiding

7 september 1942, Het is iets voor elf uur 's morgens, “We hoorden die vlieger aan een enorme snelheid en met een geweldig lawaai naar beneden komen!” Illustratief haalt getuige

Herdenkingsbord voor Edgar Dickerson en zijn gecrashte Spitfire aan de ingang van Tillegembos (Witte Molenstraat) (foto : eigen collectie)

Roger Deruwe een massief stuk verwrongen staal tevoorschijn. Het is een originele zuiger van een neergevallen spitfire. Het centimetersdikke massieve staal is verbogen en gedeukt, de impact van de crash moet inderdaad gigantisch geweest zijn...

Roger Deruwe is samen met zijn neef Germain Devisch één van de weinige getuigen van een vergeten fragment Brugse geschiedenis. In september

1942 stortte nabij Tillegembos in Sint-Michiels Brugge een geallieerd vliegtuig van het welbekende type Spitfire neer, nadat deze het onderspit moest delven tijdens een kortstondig luchtgevecht. In deze bijdrage gaan we aan de hand van literatuuronderzoek en interviews met ooggetuigen op zoek naar wat er zich juist afspeelde op 7 september 1942. Daarnaast schetsen we een beeld van Brugge en zijn bewoners in 1942. We zoomen ook even in op de rol die de befaamde Spitfires speelden tijdens de luchtgevechten boven Europa, vooral tijdens de eerste oorlogsjaren. Tenslotte focussen we even op de bombardementen boven Brugge tijdens de Tweede Wereldoorlog. Voor deze bijdrage willen we vooral Roger en Germain bedanken voor hun tijd en enthousiasme. Hun woorden spraken, 75 jaar na de feiten, nog steeds boekdelen.

Brugge in de vroege oorlogsjaren

10 mei 1940, de Tweede Wereldoorlog bereikt België. Het oninneembaar geachte fort van Eben-Emael valt in enkele uren in Duitse handen en ondanks Franse en Britse hulp kan het Belgische leger de Duitse opmars niet stuiten. Door de verbeteringen in verschillende media kwam de oorlog voor de Belgen niet als een donderslag bij heldere hemel, maar desondanks is de chaos en de ontredning bij de burgerbevolking tijdens de eerste oorlogsdagen compleet. In Brugge is de situatie niet anders. Op 28 mei, uitgerekend de dag van de officiële Belgische capitulatie staan de Duitse troepen in de Breydelstad. De Bruggelingen leren meteen het fenomeen Blitzkrieg kennen; een imposante en gedisciplineerde troepenmacht,

geruggensteund door de al even spectaculaire Luftwaffe met haar schrikwekkende Stuka's, trekt de stad binnen.¹

Naast de louter militaire bezetting van de stad laten de Duitsers zich ook gelden in de administratie en de gemeentepolitiek. Al in 1941 wordt de katholieke burgemeester van Brugge Victor Van Hoestenberghé door de Duitsers afgezet en vervangen door de VNV'er Jozef Devroe.² Ook de vrijheden van de Brugse bevolking werden beknot. Er kwam een vervroegd sluitingsuur voor herbergen en een avondklok. Samenscholingen werden verboden en luisteren naar de BBC werd illegaal. Ook werden talloze Duitse soldaten verplicht ingekwartierd bij Brugse gezinnen. Ondanks deze repressieve maatregelen normaliseerde de situatie al snel.³ De Duitsers straalden orde en discipline uit en van uitwassen van fysieke agressie tegen burgers, zoals in de Eerste Wereldoorlog, was geen sprake. Terwijl de eerste oorlogsjaren relatief rustig verliepen, begon de bevolking na de strenge winter van 1941 echter steeds meer en meer te morren.⁴ Het aanslepen van de oorlog zorgde ervoor dat het systeem van rantsoenering spaak begon te lopen. Er kon niet voldoende voedsel worden geïmporteerd, de prijzen stegen, terwijl de lonen werden bevroren. De Bruggelingen leden honger en de zwarte markt begon welig te tieren. Vaak werd door de stedelingen hulp gevraagd aan de lokale boerenbevolking. Boerenzoon Roger Deruwe herinnert zich nog: "Wij hadden geen honger, wij waren zelfvoorzienend, en af en toe kwamen de mensen uit het centrum bij ons schooien achter wat eten. We gaven ze dan wat wij over hadden." Hongersnood, verplichte tewerkstellingen vanaf de lente van 1942, en deportaties, zorgde ervoor dat de haat tegen de bezetter groeide bij velen. Patriotistische sentimenten speelden op en het verzet werd sterker georganiseerd.⁵ Toen de Spitfire van Dickerson crashte in Brugge was de stad in de kering. Het uitzicht van de oorlog was voor zowat iedereen koffiedik kijken en de bevolking leed steeds meer onder de repressieve bezetting.

De rol van de Spitfires tijdens de Tweede Wereldoorlog

Het moet een van de meest tot de verbeelding sprekende vliegtuigen ooit zijn: de Supermarine Spitfire, kortweg de Spitfire. Hét paradepaardje van de Royal Air Force was een aërodynamisch hoogstandje en de vernieuwende ellipsvormige vleugels zorgden ervoor dat de Spitfire aanzienlijk wendbaarder was dan zijn voorgangers. Dit jachtvliegtuig was voorzien van een motor met een erg groot vermogen gefabriceerd door de iconische fabrikant Rolls Royce. Bovendien was de Spitfire ook uitgerust met een bolvormige zichtscoepel die ten opzichte van veel van zijn concurrenten een veel groter zichtsveld bood. De Spitfire was,

---

¹ Schepens, L., *Brugge bezet 1914-1918, 1940-1944. Het leven in een stad tijdens twee wereldoorlogen*. Tielt, Lannoo, 1985, p. 61

² Ravyts, K. en Rondas, J., *Het Brugse 1940-1945. Deel I: Collaboratie en verzet*. Kortrijk, Groeninghe, 2000, p. 148

³ Ibid., p. 124-125

⁴ Schepens, op. cit., p.279

⁵ Schepens, op. cit., pp. 276-277

samen met de Hawker Hurricane, van in het begin van WO II een van de meest gevreesde jachtvliegtuigen van de geallieerde luchtmacht.⁶

Tijdens de luchtslag om Engeland in 1940 gaven ze hun Duitse tegenstanders, niet in het minst de iets tragere en minder wendbare Messerschmitts Bf 109, het nakijken. De Luftwaffe bleef echter niet bij de pakken zitten en introduceerde de Fockewulf Fw 190. De toenmalige versie van de Spitfire (de Mark VB) moest het onderspit delven tegen de snellere en meer wendbare Duitse jagers; de Luftwaffe was voor een korte periode heer en meester van het Europese luchtruim en een aanzienlijk aantal Spitfires ging verloren. Vanzelfsprekend werd de Spitfire aangepast. De vleugels werden ingekort om de vliegtuigen wendbaarder te maken (onder andere kon er hierdoor sneller “gerold” worden in de lucht) en vanaf 1942 werd een nieuw type, de Mark IX ingevoerd. Deze was voorzien van een vernieuwende motor die de prestaties van de Spitfire op lagere hoogtes merkkelijk verbeterde. Ook de rol van de Spitfire veranderde. Waar ze tot 1942 bijna exclusief werden gebruikt voor de verdediging van Engeland kregen ze vanaf eind 1942 de functie van begeleider voor de

Het graf van Edgar Dickerson, centrale begraafplaats Brugge (Steenbrugge), Commonwealth War Graves plot 63, Row 1, Grave 14 (foto : eigen collectie)

massieve vloten bommenwerpers die de Britse Bomber Command uitzond om strategische plekken in Noordwest-Europa te gaan bombarderen.⁷ Een Spitfire verbruikt elke minuut ongeveer 4 liter brandstof, sommige piloten kwamen terug met slechts enkele liters in hun tank. Een inschatting en goede calculaties waren essentieel.⁸ Het is in de context van begeleiding van bommenwerpers dat de in Brugge neergestorte Spitfire moet worden gezien. De Spitfire, van het vernieuwde type Mark IX, was op 7 september 1942 vertrokken met andere jagers uit Groot-Brittannië met als missie het begeleiden van een eskader van 29 B-17 bommenwerpers. Dit eskader was onderweg naar Rotterdam om er de haven aan te vallen en om eventueel nog door te vliegen naar Utrecht als secundaire doelwit. Ter hoogte van de Belgische kustlijn werd het aangevallen door de Fockewulfs 190 van de Duitse eenheid Jagdgeschwader 26. Hierbij werd de Spitfire van piloot sergeant Edgar Dickerson van het 64ste eskader neergehaald. Dickerson kon zijn vliegtuig nog verlaten, maar zijn parachute ging niet volledig open en de

⁶ Liddell Hart, B., Pitt, B. en van Hooteghem, E.J.C. (reds.), *Standaard geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog*. Volume I, Antwerpen-Utrecht, Standaard Uitgeverij, 1970, pp. 321-325

⁷ Liddell Hart, B., Pitt, B. en van Hooteghem, E.J.C. (reds.), op. cit., pp. 327-329

⁸ Downing, T., *Spionnen in de lucht*. Amersfoort, BBNC Uitgevers, 2013, p. 11

onfortuinlijke piloot kwam omstreeks twintig voor elf neer ter hoogte van de Titecastraat, met dodelijke afloop. Zijn Spitfire crashte in Tillegembos.

Bombardementen en de oorlogsdreiging in Brugge

Terwijl de Duitse inval aanvankelijk gepaard ging met intensieve bombardementen, bleef in de daaropvolgende bezettingsjaren de dreiging uit de lucht relatief beperkt. Hierop waren echter enkele dodelijke uitzonderingen, met het geallieerd bombardement op Mortsel in 1943, waarbij 926 mensen het leven lieten, als absoluut dieptepunt.⁹ De relatieve rust van de eerste oorlogsjaren zou echter abrupt onderbroken worden door het geallieerde lenteoffensief van 1944. In voorbereiding van de landing in Normandië intensifieerden de geallieerden hun luchtaanvallen. Terwijl de Amerikanen overdag aanvallen uitvoerden, coördineerde de RAF van de Britten de nachtaanvallen. (Brugge bezet, Luc Schepens, p. 145). Ook na de landing in Normandië bleven de Belgische steden bestookt worden met geallieerde bommen. Aanvankelijk bedoelt om de Duitsers het onderspit te laten delven, kwamen hierdoor heel wat burgers om. Na de bevrijding werd de dreiging vanuit de lucht niet minder, integendeel. Om het tij alsnog te doen keren hadden de Duitsers immers de befaamde V1 en V2 wapens (afkorting voor *Vergeltungswaffen*) ontwikkeld, waarmee naast vooral Engeland, ook België en Frankrijk bestookt werden. De angst voor deze bommen moet enorm geweest zijn. Mijn eigen grootouders vertelden bij het opdiepen van oorlogsverhalen herhaaldelijk dat ze het geluid van de sputterende stuwmotor van een V1 nooit zullen vergeten. Als het geluid ophield, dan sloeg de angst toe en viel er een dodelijke stilte. Op dat moment viel de bom immers naar beneden en kon hij overal terechtkomen. Als kind telden mijn grootouders de seconden tussen het stoppen van de stuwmotor en de impact van de bom, net zoals kinderen vandaag de seconden tellen tussen het horen van de donder en het zien van de bliksem.

Naar schatting kwamen 18.000 Belgen, of één vijfde van het totaal aantal Belgische slachtoffers tijdens de Tweede Wereldoorlog, om door luchtbombardementen. Brugge bleef in tegenstelling tot steden zoals Antwerpen Kortrijk en Oostende relatief gespaard van geallieerde en latere Duitse luchtaanvallen.¹⁰ Doelwitten in de regio waren vooral de cokesfabriek in Zeebrugge, la Brugeoise in Sint-Michiels en in mindere mate de Brugse haven.(Brugge bezet, Luc Schepens, p.144). De invloed van luchtaanvallen mag echter niet onderschat worden. Naast de fysieke bedreiging, was vooral het psychologische aspect, de constante dreiging, enorm. De talloze luchtalarmen zorgden voor een ontredde van het openbare leven. Bij elk alarm lag het verkeer, het werk en het dagelijkse leven stil. Schoolgaande kinderen lieten hun boekentas en lunchpakket liggen zoals ze het laatst vasthadden. Iedereen moest zo snel mogelijk de schuilkelder in. Er was altijd dat element van onzekerheid, waarbij ieder overvliegend vliegtuig een mogelijks gevaar vormde. Germain Devisch beschrijft dit perfect wanneer hij vertelt: “Die zwermen vliegtuigen en die alarmeren geraakten we min of meer gewend. Ook op school werd ons aangeleerd wat we moesten doen

---

⁹ Serrien, P., *Bommen over Mortsel*. Antwerpen, Manteau, 2015, p. 107

¹⁰ Stevens, A., *Hier vielen de geallieerde bommen*. In: De Standaard, 10 januari 2017. Geraadpleegd op 6 november 2017 via http://www.standaard.be/cnt/dmf20170110_02666319

bij een luchtaanval. Vooral als we langs straat liepen en die vliegers hoorden komen waren we bang, we wisten waar de grachten waren en konden er niet rap genoeg in springen!”

Download from
Dreamstime.com
This watermarked copy image is for previewing purposes only.

ID 2186777
Martin Spurny | Dreamstime.com

BRONNEN

Downing, T, *Spionnen in de lucht*. Amersfoort, BBNC Uitgevers, 2013, 383 p.

Liddell Hart, B., Pitt, B. en van Hooteghem, E.J.C. (reds.), *Standaard geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog*. Volume I, Antwerpen-Utrecht, Standaard Uitgeverij, 1970, 412 p.

Ravyts, K. en Rondas, J., *Het Brugse 1940-1945. Deel I: Collaboratie en verzet*. Kortrijk, Groeninghe, 2000, 661 p.

Schepens, L., *Brugge bezet 1914-1918, 1940-1944. Het leven in een stad tijdens twee wereldoorlogen*. Tielt, Lannoo, 1985, 368 p.

Serrien, P., *Bommen over Mortsel*. Antwerpen, Manteau, 2015, 304 p.

Stevens, A., *Hier vielen de geallieerde bommen*. In: De Standaard, 10 januari 2017. Geraadpleegd op 6 november 2017 via http://www.standaard.be/cnt/dmf20170110_02666319